

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ
В УМОВАХ СТВОРЕННЯ БЮРО ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ**

Сергій Олександрович ДМИТРЕНКО,

*прокурор Офісу
Генерального прокурора
<https://orcid.org/0000-0002-1668-8896>*

Сьогодні, в умовах побудови в Україні правової держави та боротьби з економічними злочинами, важливе значення має реалізація правоохоронної функції держави, зокрема в частині забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності та попередження незаконної діяльності.

Реалізація правоохоронної функції здійснюється за допомогою правоохоронної діяльності державних органів.

З метою боротьби з економічними злочинами в Україні створені підрозділи Національної поліції України (боротьба з корупцією, злочинами проти власності та службової діяльності), підрозділи фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України (боротьба зі злочинами у сфері оподаткування та легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом), а також, у межах компетенції – підрозділи Служби безпеки України й Національного антикорупційного бюро України[1, с. 7].

Водночас у науці та практиці тривають дискусії щодо необхідності створення спеціально уповноваженого органу, з метою усунення розгалуженої та неефективної системи правоохоронних та інших органів державної влади, що здійснюють контрольно-перевірочні заходи і досудове розслідування у сфері запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями [2, с. 190].

Теоретичні питання правоохоронної функції держави, зокрема, у сфері оподаткування, та перспективи створення Служби фінансових розслідувань для її реалізації досліджувалися такими вченими як О. Ю. Ніпіаліді [3], В. І. Теремецький [4], А. І. Фаріон [2], С. С. Чернявський і В. І. Василичук [1] та інші. Водночас практичні аспекти її реалізації потребують детальнішого вивчення.

Існування в Україні численних органів, що мають право розслідувати фінансові правопорушення, призводить до проблем, пов'язаних з розмежуванням їх компетенції, взаємодією між ними, визначенням відповідальності та підслідності. Зокрема, існує небезпека визнання доказів, зібраних з порушенням правил підслідності, недопустимими. Тому виникла необхідність у створенні єдиного правоохоронного органу, завданнями якого є виявлення, усунення та запобігання системним правопорушенням у сфері оподаткування.

Зауважимо, що ідея створення в Україні фінансової поліції, яка повинна зосередити всі повноваження щодо протидії злочинам у сфері економіки, з метою виявлення і припинення правопорушень, з'явилася ще

на початку 90-х років, зокрема, зважаючи на досвід держав Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки [1, с. 190].

Одним з етапів забезпечення реалізації цієї ідеї є закріплення на законодавчому рівні моделі боротьби з економічними та фінансовими злочинами. Так, 30.08.2019 р. у Верховній Раді України зареєстровано Проект Закону про Бюро фінансових розслідувань № 1208 (далі – Проект № 1208), мета якого – визначити розділення сервісної та правоохоронної функцій податкової служби, ліквідація податкової міліції, оптимізація структури та чисельності органів, які ведуть боротьбу зі злочинами у сфері фінансів, усунення дублювання їх функцій та створення Бюро фінансових розслідувань (далі – Бюро) – центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу у сфері фінансів [4].

Зазначимо, що недостатньо ухвалити відповідний законодавчий акт, необхідно створити модель організації діяльності органу фінансових розслідувань, яка дозволить йому ефективно функціонувати. Важливу роль в цьому відіграє правильне визначення його структури, підслідності справ, компетенції, повноважень, підпорядкування, принципів діяльності, антикорупційних механізмів тощо.

Так, Проектом № 1208 до підслідності Бюро, віднесено злочин, передбачений ст. 224 «Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів» Кримінального кодексу України (далі – КК України). Однак злочин, передбачений ст. 199 КК України «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів» залишено у підслідності Національної поліції України, що, зважаючи на публічний інтерес, є юридично необґрунтованим [4].

Щодо підслідності, необхідно звернути увагу на відсутність в законодавстві визначення критеріїв зарахування злочинів до економічних або фінансових. Одним з цих критеріїв можна визначити об'єкт посягання. Зокрема, цим об'єктом може бути господарська діяльність. Так, склади злочинів, які посягають на суспільні відносини у сфері господарської діяльності, що виникають з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів, робіт і послуг містяться у розділі VII «Злочини у сфері господарської діяльності» КК України. Водночас економічні та фінансові злочини часто мають комплексний характер, тобто їх можуть вчиняти в сукупності з іншими протиправними діяннями, відповідальність за які передбачено статтями різних розділів Особливої частини КК України [1].

Зважаючи на це, необхідно визначити два види підслідності Бюро: основну та додаткову. До основної підслідності можуть належати такі злочини, як: незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів; підроблення документів, які подають для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців; ухилення від сплати податків, зборів

(обов'язкових платежів); ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування тощо. Водночас при розслідуванні зазначених злочинів іноді виявляються й інші злочини (шахрайство; привласнення, розтрата майна або заволодіння ним через зловживання службовим становищем; незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків; службове підроблення; службова недбалість тощо), які слід віднести до додаткової підслідності Бюро [6].

Зауважимо, що Проектом № 1208 передбачалося створення Бюро як органу досудового розслідування, основним завданням якого буде запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності [4].

Тому вбачається, що особливістю Бюро має бути зміна силового підходу на комплексний і аналітичний. Цей орган має стати єдиним аналітичним центром концентрації та аналізу інформації про стан фінансової системи держави. Зважаючи на це, існує необхідність в розробці нового проекту закону, який передбачатиме створення Бюро, наділеного аналітично-контрольною та правоохоронною функціями.

Водночас, окремої уваги потребує питання громадського контролю за діяльністю Бюро. Так, суб'єктами громадського контролю є громадяни України та громадські організації, створені відповідно до Конституції України для здійснення і захисту прав і свобод громадян та задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів, а також засоби масової інформації [7, с. 266]. Отже, важливим елементом громадського контролю за діяльністю Бюро є створення при ньому Громадської ради, яка надаватиме пропозиції щодо проектів нормативно-правових актів та проводитиме їх антикорупційну експертизу.

Створення Бюро надасть змогу забезпечити реформування підрозділів податкової міліції, переглянути їх функції та повноваження, а також розмежувати сервісну й правоохоронну функції фіскальної служби, здійснювати ефективну протидію податковій злочинності.

При створенні Бюро необхідно чітко визначити його підслідність з метою уникнення дублювання повноважень наявних економічних підрозділів у структурі Служби Безпеки України, Національної поліції України, Державної фіскальної служби та інших органів. Результатом реалізації цим органом правоохоронної функції держави має стати протидія економічним злочинам, зменшення тиску на бізнес та позбавлення Державної фіскальної служби інструменту системної корупції. Водночас створення Бюро неможливе без чіткого визначення відповідальності держави за нанесені суб'єктам господарювання збитки внаслідок можливих неправомірних дій працівників Бюро під час виконання ними своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Чернявський С. С., Василюк В. І. Визначення місця та ролі Служби фінансових розслідувань в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. №2 (99). С. 5–18.

2. Антоніна Фаріон. Особливості впровадження пілотного проекту служби фінансових розслідувань. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Випуск 3 (11). С. 186–192.

3. Ольга Ніпіаліді. Перспективи створення служби фінансових розслідувань: українські реалії та зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Випуск 3 (11). С. 165–170.

4. Проект Закону про Бюро фінансових розслідувань від 30.08.2020 № 1208. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66516.

5. Теремецький В.І. Поняття контролю за діяльністю правоохоронних органів [підр. 1.5] / Контроль за діяльністю правоохоронних органів: навч. посіб. // за заг. ред. М. І. Іншин, В. І. Олефіра. Х.: НікаНова, 2014. 408 с.

6. Грігол Катамадзе: Про підслідність нового правоохоронного органу – Служби фінансових розслідувань. Liga 360. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/analytics/198133_grgol-katamadze-pro-pdsldnst-novogo-pravookhoronnogo-organu--sluzhbi-fnansovikh-rozslduvan.

7. Теремецький В. И., Байрачная Т. А. Европейский опыт организаци и контроля за деятельностью правоохранительных органов и возможность его использования в Украине. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 4. С. 262–267. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_4_42.pdf